

tisztviselők segélyére lesz utalva, hanem anyagi erejének fenntartásában a szolgálatadó birtokosok is legalább oly mértékben fognak résztvenni, mint a csatlakozó hivatalnokok, mert így a két különben érdek-közös fél részéről létesített alap lesz hivatva az egyik fél szükségleteit fedezni s ezt mindenesetre erőteljesebben teheti, mintha támogatását csupán a segélyre szorult osztály részéről nyeri.

Bedő Albert.

A cserüzem kérdéséhez.

Irta: Gyöngyösi Schmidl Rezső.

Az „Erdészeti Lapok“ ez idei VIII. füzetében Luczenbacher Pál ur azon rendszabályokat hozta javaslatba, melyek alkalmazandók volnának a fiatal tölgyesek rendszer nélküli és nagymérvű irtásának megakadályozására s melyek az utónövedék megvédésére irányulván, tölgyeseink kipusztításának gátat vetnének.

Kétségbenvonhatlan tény, hogy erdőbirtokosaink közül igen sokan mindeddig tisztán csak arra gondoltak, hogy erdeikből a lehető legnagyobb hasznot vegyék, a nélkül, hogy a jövővel törődtek volna s csak felettébb kevés azok száma, kik erdeik fentartása érdekében is tettek valamit.

Ez azonban nemcsak a kéregtermelésre használt fiatal tölgyesekre nézve áll, hanem épen úgy fenforog a szálerdőre nézve is. Ennélfogva oly módok és eszközök felől kellene gondoskodnunk, melyekkel összes erdőgazdaságunk baján s nem csupán az erdészet egyes ágának hiányán lenne segítve.

Az idézett közleményben úgy van a cserkéregüzem előtüntetve, mint a mely egymaga idézné elő az erdők kipusztulását. Ez azonban korántsem áll; mert az okszerűen folytatott cserüzem ép oly kevéssé vezet az erdő kipusztítására, mint a leghosszabb fordában, okszerűen kezelt szálerdő. Ez

kétségbevonhatlan tény, mely mellett bizonyítanak Német- és Franciaország tölgyesarjerei, melyek már századok óta szakadatlanul 15—20 éves fordában kezeltetnek.

Nem szándékom a cserző erdőknek különben is általános ismert jövedelmezőségét számokban kifejezni s csak arra utalok, hogy ezen üzem jövedelmi tekintetben messze fölülmulja a szálerdőgazdaságot. Egyfelől és első sorban nagyobb hasznot nyújt az az erdőbirtokosnak; azonkívül pedig lehetővé teszi a kis erdőbirtokosnak is, hogy erdejét szabályszerű vágásforgásban kezelje, mi által évenként ismétlődő használatot biztosít, s ha az értelem és jóakarát nem hiányzik, erdejét okszerűen rendezett üzemből tarthatja. Továbbá a kéregtermelési munkák körül számos szegény munkás talál foglalkozást és keresetet oly időben, a midőn másnemű keresetforrás nem igen kínálkozik. Vasutaink is több százezer forintra menő jövedelmet vesznek be évenként a kéregszállításból, s végül a külföldre szállított kéregért évente mintegy 1¹/₂ millió forint idegen pénz jön be az országba, mely utóbbi összeget megkészszerézni vagy háromszorozni is lehetne, ha cserkéregtermelésre használt valamennyi fiatal tölgyeseink okszerűen kezeltetnének s a cserkéregkivitel a lehető kedvezményekben és támogatásban részesülne. A kéregtermelés ennél fogva nemcsak az erdőbirtokos jövedelmét szaporítja, hanem a befolyó idegen pénzzel neveli a nemzeti vagyont, életforrást nyújt több ezer állampolgárnak, hasznot hajt vasutainknak s végül emeli az illető vidékek adóképességét. Mindezen előnyöket kicsinyelni nem lehet s arra kell törekednünk, hogy az erdőgazdaság ezen hasznos ágát lehetőleg fejlesszük és kiterjesszük, mert okszerű eljárás mellett a cserkéregüzem sohasem hozza és nem is hozhatja erdeinkre a pusztulás veszélyét.

Luczenbacher ur több pontozatba foglalván adja elő azon javaslatát, melyeknek fogantatása erdőgazdaságunk érde-

kében kívánatosnak látszik; ellenben a cserkéregtermelő-üzem megszorítását indítványozza s e tekintetben olyan javaslatokat tesz, melyek az erdőgazdaság ezen ágát lehetetlenné tennék s cserkéreg kivitelünknek teljes megsemmisülését idéznék elő, minek következtében természetesen a felsorolt előnyök is mind meghiusulnának.

Az ügy érdekében legyen szabad Luczenbacher urnak némely ide vonatkozó javaslatait vizsgálat alá vennem, minek kapcsán megkísértem kimutatni a javaslatba hozott szabályzatok káros voltát.

A javaslat következő pontjaira van észrevételem:

1. Az összes erdőbirtokból $10^0/0$ -nál többet nem kellene kérgezésre átengedni. (Nincs ugyan világosan kimondva, hogy az ország összes erdőterületének, vagy pedig az egyesek erdőbirtokának $10^0/0$ -a értendő-e? miután azonban utóbbi könnyebben keresztül vihető volna, úgy veszem, hogy javaslattevő az egyes erdőbirtokok $10^0/0$ -át értette.)

2. Tulsovány talajon álló erdők a cserüzem alól egyáltalán kizárandók lennének.

3. Egyházi birtokok erdőterületein a fakérgezés nem lenne semmi esetre sem megengedendő.

4. Épen úgy községi erdőkben sem, vagy legfeljebb csak különös hatósági engedély mellett.

Az egyházak és községek birtokában lévő erdők összes erdőállományunknak mintegy a felét tehetik s így tehát csak az erdőállomány másik felének 10-ed része, vagyis az egész állománynak $5^0/0$ -a engedtetnék át a cserüzem céljára, a melyből ismét alig a felét vehetjük olyanak, a mely kérgezésre alkalmas. Így tehát összes tölgyeseink $2^1/2^0/0$ -át kellene átlag 18 éves fordában kezelnünk; vagyis a magyarországi összes tölgyeseknek $0.1389^0/0$ -a esnék évente kérgezés alá. Ezen körülmény egymaga elége mutatja, hogy ha ezen

javaslatok elfogadtatnának és foganatosításuk bekövetkeznék, nálunk a cserüzemnek és kéregkivitelnek cserző-erdők hiányában meg kellene szünnie.

Ha ezen javaslatokat egyenkint tekintjük, úgy fogjuk találni, hogy azok más okokból is okvetlenül a cserüzem meg-
hiusítására s a kéregkivitel beszüntetésére vezetnének.

Igen sok erdőbirtokos van Magyarországon, kinek erdőbirtoka 300—1000 holdra terjed. Ha ezekre nézve az 1. pont alatti javaslat határozománya foganatba vétetnék, erdőbirtokuknak oly csekély része esnék cserzési használat alá, hogy a kéreg-jövedelem még a termelési költségek egyrészét sem fedezné.

Azonkívül lehet-e várni, hogy egy kis erdőbirtokos különben is csekély erdőbirtokát két különböző fordában kezelje?

Kis erdőbirtokosaink nélkülözik az erdészeti szakképzettséget s alig képesek a forda rendjét betartani; nincs annyi ügyismeretük, hogy az utónövedéket saját érdekükben kellő kiméletben részesítsék s a kis erdőbirtok nem ad annyi jövedelmet, hogy abból szakképzett erdész tartható volna.

Vegyünk példakép egy 900 holdas erdőbirtokot. Ha ezen birtok $10\frac{0}{0}$ -át a cserüzem céljára kihalasanak s ezen 90 holdat 18 éves fordára osztanók be, úgy évenként 5 hold kerülne kérgelés alá. A ki üzleti viszonyainkban csak némileg avatott, be fogja látni, hogy 5 holdról nyerhető kéreg termelése nem fizetheti ki magát. Ha e mellett a példakép felvett erdőbirtok további $90\frac{0}{0}$ -a 60 éves fordában kezeltetik, ez utóbbiból évente $13\frac{1}{2}$ hold kerül vágás alá. Egy fél-ekkora erdőbirtoknál pedig a minő Magyarországon akár hány van, az évi vágásterület csak $6\frac{1}{4}$ holdat fog kitenni.

Kevés fakereskedő van nálunk, a ki ily csekély erdőt megvásárolni hajlandó volna, minthogy üzleti költségei nagyobbak, mint az ily csekély vásárral járó vállalkozói nyeresé-
ny,

s miután a birtokos fáját ily apró részletekben értékesíteni nem képes, kénytelen egyszerre erdejének nagyobb részét, a legtöbb esetben azon év alatt egész erdejét, eladni és fejsze alá bocsátani.

Ez az igazi oka annak, hogy kis erdőbirtokosaink soha sem követnek szabályszerű fordát; egyfelől ugyanis a csekély pár holdnak nem akad vevője, másfelől pedig ezen eladásból oly csekély vételár folya be, hogy a birtokos előnyösebbnek tartja egyszerre erdejének nagyobb részét adni el, hogy nagyobb jövedelemre tehesen szert, s azután 10, vagy 20 éven keresztül, sőt igen gyakran egész életén át sem vesz többé erdejéből semmi hasznot.

Ebben keresendő a valódi oka annak is, hogy miért nem fordít sok erdőbirtokos az utónövedék kimelésére semmi gondot. Ezek, miután egész erdőállományukat letarolták, azon kényelmesen önző gondolatnak engedik át magukat, hogy „hiszen a míg ezen utónövedékből ismét vágható erdő lesz, akkor én már régen nem leszek többé az élők sorában, s miután erdőbirtokomért az adót fizetnem kell, legalább élvezek abból magam is még valami jövedelmet.“ Ezen jövedelmeztetés azonban természetesen csak abból állhat, hogy az erdő legelőnek használtatik, a legtöbb esetben figyelmen kívül hagyva, hogy vajjon az utónövedék a legeltetés alatt szenved-e, vagy nem? Természetes, hogy ezen birtokosok az erdő okszerű kezelésével mitsem törődnek. Sem a tulsűrű helyek ritkítására, sem a hézagok pótlására nem gondolnak s az erdő önmagára hagyatik. Ezen okoknak pedig mulhatlan következménye az erdők kipusztulása.

A nagybirtokosaink kezén lévő erdők kevés kivétellel okszerűbb kezelésben részesülnek, s a Gömör- Nógrád- és Hevesmegyékben látható fátlan, kopár oldalak legnagyobb-részt kis birtokosok és községek tulajdonát képezik.

A cserüzem, melyet némelyek az erdők kipusztulása okának tekintenek, épen arra van hivatva, hogy alkalmazásával a kis erdőbirtok bajain segítve legyen; mert az okszerűen folytatott cserüzem az erdőbirtokosnak hasonlíthatatlanul nagyobb s e mellett évről-évre ismétlődő jövedelmet biztosít.

Vegyünk példakép ismét egy 900 hold nagyságu erdőbirtokot. Ha ezt 18 éves fordára osztjuk, akkor évenként 50 hold kerül kérgelés alá, s miután nálunk az okszerűen kezelt cserző-erdő középjóságu fekvés és termőhelyen is átlagosan holdanként 30 frtot jövedelmez, az 50 holdnyi évi vágásterület évenkénti jövedelme 1500 frtot tesz. Ha az erdőbirtokos nem egyszersmind termelő is, ugy ezen jövedelemre mindig biztos kilátása van, a mit a kérgelés idején bekövetkezhető időjárási eshetőségek sem hiúsítanak meg. Ha azonban az erdőbirtokos egyuttal termelő is, ez esetben kedvező körülmények egybehatása folytán nagyobb jövedelemre is lehet ugyan kilátása, de el kell készülnie lennie arra is, hogy a kérgelés idején bekövetkezhető eső a termelvényben nem csekély kárt okoz. Ha kis erdőbirtokosaink be fogják látni, hogy erdeik csak némi gond és szorgalom mellett is szép jövedelmet hoznak, saját ösztönük és érdekük által sarkalva, kimélni fogják erdeiket s a cserüzem okszerű kezelésére annál szorgosabb gondot fordítanak, minthogy ezen erdőgazdasági ág lehetővé teszi, hogy az eddig elhanyagolt és figyelmen kívül hagyott utónövedéket cserző-erdővé neveljék, s miután a cserző-erdők vágható koráig nem kell hosszú évek sorának lefolyását bevárni: szorgalmuk és fáradságuk gyümölcsét is mihamarább élvezhetik.

Megvagyok győződve, hogy a kisbirtokosok erdejét a pusztitástól csakis a cserüzem fogja megmenteni, s csupán ezen erdőgazdasági ág szolgálhat indító okul arra, hogy a jelenleg kopáron fekvő erdőtalajok ismét erdőmivelés alá vétes-

senek; következésképp a cserüzem megszorítása egyáltalán káros rendelkezés volna.

A 2-ik pont alatti javaslattal is ellentétes nézetben vagyok; mert a tölgyek, a melyek nálunk a túlsovány talajon még előfordulnak, körülbelül 20 éves korukig aránylag még jó növekvést mutatnak, míg 30—40 éves korukban legnagyobb részben csúcsaszályosokká lesznek, következésképp nem szálerdőüzemre, hanem épen cserüzemre valók, mivel a tarolás rövidebb időközökben eszközöltetvén, értelmes kezelés mellett a rosz talajon is igen szép és jó minőségű kéreg termelhető. Azon aggodalom, hogy a 3-ik és 4-ik tarolás után az utónövedék elsatnyul, vagy végkép kimarad, teljesen indokolatlan; ezzel épen ellenkező tapasztalati tanúságot szolgáltatnak a Poroszország legsilányabb homoktalaján lévő tölgy cserző-erdők. A rosz talajon lévő tölgyerdők mindig a legtöbb hasznot fogják szolgáltatni, ha az okszerűség követelményeinek megfelelő módon cserüzemben kezeltetnek.

A javaslat 3-ik és 4-ik pontjára meg kell jegyezmem, hogy a cserüzemnek az egyházi és községi erdőbirtokokon való betiltása épen oly jogtalan és czélszerűtlen intézkedés volna; mert először az erdő kezelése oly cél elérésére kell hogy irányuljon, a melynek az leginkább megfelel, s a mely mellett a lehető legjobb jövedelem éretik el, másodsor pedig határozottan káros volna a cserüzemtől az erdőbirtok ily nagykiterjedésű részeit elvonni.

Egyházi birtokainkon az erdők nagyobb részben okszerűen kezeltetnek, s azért, mivel ezen erdőknek erre alkalmas részei cserüzemben fognak kezeltetni, azoknak kipusztításától tartani nem kell. Ennélfogva a javasolt rendszabályt sem az egyházi és községi javak, sem pedig maga a cserüzem érdekében lévőnek el nem ismerhetem s így czélszerűnek sem tartom.

Ezen javaslatok megítélésénél sem a kéregtermelő, sem

a kéregkereskedő szempontját nem vettem irányadóul, hanem legjobb tudatom és szilárd meggyőződéseim szerint általában a hazai erdőgazdaság érdeke lebegett szemem előtt, s meg vagyok győződve, hogy nézetemet nem csupán üzleti collégáim fogják osztani, hanem az erdészeti szakemberek is, a kik egyébiránt a cserzőkéregnek szoros értelemben vett üzleti és iparforgalmi körén kívül állanak. Teljesen elismerem egyébiránt, hogy Luczenbacher ur a hazai erdők pusztításának meggátlására célzó javaslatait tisztán hazafias szándékból s a közjó előmozdítása céljából tette. Javaslatainak jelentékeny részét erdőtenyésztésünk érdekében csakugyan foganatosítani is kellene, mert ez erdőgazdaságunk emelésére és fejlesztésére szolgálna; de a cserüzem megszorítása iránt kifejtett nézetét, az erdőtenyésztésre nézve, határozottan károsnak tartom, mely kéregkivitelünk megsemmisültét vonná maga után, s ezzel egy oly forgalmi cikk lenne tönkre téve, a melyből ugy az állam, valamint egyesek jelentékeny hasznot élveznek, s a melyet épen ezért emelnünk és fejlesztenünk kell.

Ez az én meggyőződésem, s noha nem zárkozom el a netaláni ellenérvelésektől sem, de hiszem másfelől azt is, hogy ezek szilárd meggyőződésemben megingatni nem fognak.

Egyesületi közlemények.

Az Országos Erdészeti-Egyesület 1879. évi novemberhó 11-én tartott választmányi ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Tisza Lajos elnök ő excja; Wagner Károly első alelnök; gróf Bánffy Béla másod alelnök; Eleőd Jósa, Hofmann Sándor, Luczenbacher Pál, Máltsek Gusztáv, Szabó Adolf választmányi tagok és Bedő Albert egyleti titkár.